

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНІЙ РАДЯНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Одеса

Під соціалізацією розуміють процес формування соціальної активності людини. Радянський спосіб життя утвердив закономірність: перетворюючи суспільство, будівники соціалізму перетворюють самих себе. Ось чому соціалізація як формуючий механізм творення соціалістичного типу особистості стала в радянській багатонаціональній літературі предметом уважного художнього розгляду. Мистецтво соціалістичного реалізму чутливо реагує на складні питання соціа-

лізації людини на сучасному етапі розвитку нашого суспільства. Тому соціальна активність, що виступає і як результат, і як фактор соціалізації, є наріжним каменем у створенні характерів, визначенні домінуючих мотивів поведінки радянської людини на поворотах історії, естетичній повноцінності художніх відкриттів.

Культура народів СРСР прагне художньо осягти діалектичну формулу людини, яка відповідає сучасності, що активно здійснює завдання формування соціальних складників особистості, мотивованих словами В. І. Леніна: «Світ не задовольняє людину, і людина своїми діями вирішує змінити його»¹. Серед компонентів соціальної структури особистості виділяються ставлення до праці, науковий підхід до світу, координація особистої поведінки в соціальній системі, емоційний характер життєдіяльності. Радянська література, що займається питаннями виховання нової людини, не просто своїми засобами інтерпретує соціалізацію, але й активно стимулює її хід, розкриваючи характери сучасників-борців за соціалістичні перетворення й удосконалення суспільства.

Громадянський пафос людського характеру, його соціальна значимість, яка базується на конкретній виразності індивідуальності, яскраво постали в творах про революцію і Велику Вітчизняну війну, про будні соціалістичного будівництва («Розгром» О. Фадєєва, «Бур'ян» А. Головка, «Сибір» Г. Маркова, «Мій Дагестан» Р. Гамзатова, «Втрачена домівка» Й. Авіжюса, повісті В. Бикова, трилогія «Живі й мертві» К. Симонова, «Гарячий сніг» і «Берег» Ю. Бондарєва, «Пропоросні», «Циклон», «Тронка» О. Гончара, «Гендлярка і поет» І. Шамякіна). Ці, як і багато інших, твори прикметні естетично достовірним зображенням міри включення соціальних впливів і цінностей середовища в мотивуючу сферу людської поведінки. Не менш важливе художнє пояснення ступеня включення «людської особистості (через її дії й акти поведінки) в систему соціальних зв'язків і залежностей об'єктивного середовища»².

Як прямий відгук на завдання соціалізації на сучасному етапі слід кваліфікувати появу в 70-х рр. повістей у багатонаціональній радянській літературі, що трактують проблеми виховання («Бригантина» О. Гончара, «Сільські вчителі» і «Шкільний хліб» Є. Гуцала, «Доброворець» І. Цюпи, «Обеліск» В. Бикова, «Ніч після випуску» В. Тендрякова та ін.).

¹ Ленін В. І. Повне зібрання творів, т. 29, с. 195.

² Момов В. Человек. Мораль. Воспитание. М., 1975, с. 52.

Філософсько-психологічна спорідненість героїв ґрунтується на способі відображення соціальної активності людини і професійної природи її поведінки. Письменникам властива аналогічність акценту на таких характерологічних прикметах особистості, як високе розуміння покликання, громадянського сумління, мужність і цілеспрямованість в досягненні соціальних і професійних завдань, інтелектуальний пошук, гуманістичний пафос характеру, самодисципліна, як основа життєвого кредо, почуття обов'язку і т. д.

Літературний процес в Україні Рад засвідчує закономірність у концентрації інтересу митців до соціальної активності, кореляції особистого й суспільного в долі людини, сформованої соціалістичним способом життя. При цьому характерно, що у відтворенні провідної тенденції в становленні радянської людини письменники акцентують художню увагу на тих, хто здійснює високу громадянську місію, і глибокий інтерес до об'єктів соціалізації та її складних шляхів.

Л. Є. УКОЛОВА

СПОСОБИ АКТИВНОГО ВИРАЖЕННЯ АВТОРСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ В СЛОВЕСНІЙ ПОБУДОВІ УКРАЇНСЬКОЇ ДРАМАТУРГІЇ 60—70-х РОКІВ

Дніпропетровськ

Новим етапом розвитку форм вираження авторської свідомості в українській драматургії став період розвинутого соціалізму. Це багато в чому пов'язано із зміною самого авторського «я», яке стає максимально активним і напруженим. Особливого розвитку українська драма досягає в творчості О. Корнійчука, М. Зарудного, О. Левади, О. Коломійця, М. Стельмаха.

У драматургії 60—70-х років активна авторська позиція в словесній побудові виявляється більш різноманітно, ніж раніше. І це свідомо багатство української драматургії, до якого ще на II Всесоюзному з'їзді письменників закликав О. Корнійчук. Він говорив: «Наша драматургія і театр повинні прагнути бути багатими за змістом, як багате на великі звершення наше життя. Наша драматургія і театр повинні прагнути бути багатими різноманітністю сценічної форми, як багате, багатобарвне, безмежно яскраве в своїх проявах наше життя».